

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№3(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 422 sahifa,
16-mart, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Katta guruh tarbiyalanuvchilarida kasb haqidagi dastlabki tasavvurlarni shakllantirish metodikasini innovatsion ekotizim sharoitida takomillashtirish	18
Uralova Fotima Baxtiyor qizi	
Malakali sportchilarning kommunikativ qobiliyatlarini takomillashtirishda sotsiologik yondashuv (gandbolchilar misolida).....	23
G. A. Valiyeva	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida motor alaliyali bolalarni ruhiy va nutqiy rivojlantirish usullari	27
Suyunova Surayyo Ulash qizi	
Sog'lom bola ekotizimining asoslari: ovqatlanish, immunitet va rivojlanish	31
Israilova Xusnida Adilovna	
Mobil ilovalar yordamida mustaqil o'qishni rivojlantirish	37
Raximova Feruza Najmiddinovna	
Biologiya darslarida muammoli ta'lim texnologiyasini qo'llash orqali mantiqiy fikrlashni rivojlantirish	42
Dauekeeva Gulistan Orinbaevna	
Talabalarga ingliz tilidagi matnlarni kommunikativ metod yordamida o'qish texnikasini takomillashtirish usullari	46
Mo'minova Mahliyo Axrorjonovna	
Velosiped haydashning afzalliklari.....	49
Raxmonova Go'zal Bobir qizi	
Компетентностный подход как стратегическая основа модернизации образования и его реализация в преподавании русского языка как иностранного в Узбекистане	54
Мирзакбарова Севда Бахиддиновна	
Umumta'lim maktablarida texnologiya fani mashg'ulotlarini tashkil etishning zamonaviy yondashuvlari va metodlari.....	58
Ziyamova Gulbaxor Tulabayevna	
Типы аббревиации в русском и узбекском языках: сравнительно-типологический анализ.....	62
Рахмонова Бахтигул Пайзилловна	
Maktabgacha ta'limda nutqni rivojlantirish jarayonida didaktik o'yinlardan foydalanish metodikasi	65
Abidjonova Mushtariybonu Qobiljon qizi	
Tarbiyaviy tadbirlarni samarali tashkil etishda maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalarning o'zaro hamkorlik masalalari.....	71
Sanayeva Surayyo Bobonazarovna, Jabborova Shaxina G'affor qizi	
Qadriyatli yondashuv asosida talabalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash mexanizmlarini takomillashtirish ..	76
G'aybullayev Quvonchbek G'olibovich	
Maktab o'quvchilarida stressga barqarorlik namoyon bo'lishining psixologik tahlili	83
Ismoilova N. Z.	
Yoshlar ma'naviyatini shakllantirishda milliy qadriyatlarning o'rni.....	87
Karshiyev Jaxongir Abdirayimovich	
Funksional savodxonlikni rivojlantirishda o'qish savodxonligining o'rni va ahamiyati	91
Xatamova Munisa Mamadulla qizi	
Transformatsiyalash tizimi asosida o'quvchilarning loyihalash kompetensiyalarini rivojlantirish samaradorligi	95
Jurayeva Zulayxo Islomovna	
Zamonaviy boshqaruv nazariyalarida rahbar muloqoti (transformatsion, kommunikativ va ishtirokchi boshqaruv yondashuvlari asosida).....	102
Islamova Difuza Dilshodovna	

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida pedagogik kompetentlikni tabaqalashgan yondashuv asosida rivojlantirish mazmuni	107
Begmatova Nasiba Mengnarovna	
Bo'lajak maxsus pedagoglarni inklyuziv ta'limda subyektlar faoliyatini o'rgatish metodikasi	112
Dilshodov Abrorjon Dilshodjon o'g'li	
Pre-Reading Activities to Enhance Foreign Language Reading Comprehension: Reading "The Adventures of Tom Sawyer" in 10–11 Grades	118
Djumaniyazova Zulfiya Kaliyevna	
Nutq aktlarini o'rgatishda autentik materiallardan foydalanishning metodik imkoniyatlari (filologik yo'nalish talabalari misolida)	122
Fayzulloeva Chevar G'ayrat qizi	
Yangi O'zbekistonda talaba-yoshlarni milliy yuksaltirishda jadid-marifatparvarlari ilgari surgan g'oyalarning o'rni va roli	125
Mamadaliyev Abduvoxid Maxsitaliyevich	
Gimnastikaning O'zbekistonga kirib kelish va rivojlanish tarixi	128
N. Q. Mamasidova	
Uglevodorodlar tarkibini aniqlashda massa ulushiga asoslangan reflektiv yondashuv (7-9-sinflar misolida)	131
Maxamadiyev Sharofiddin Jumaboyevich, Smanova Zulayxo Asanaliyevna	
Screencasting materiallarini yaratish va ularni o'quv jarayonida qo'llash	134
Maxmudova Dilfuza Meliyevna, Ergashov Niyozxon Ilyozxon o'g'li	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda so'z shakllanishini psixolingvistik asoslari	137
Moxirabonu G'aniyeva Adxam qizi	
Maktabgacha ta'limdagi muammolar va yechimlar: o'zbekiston respublikasi tajribasi	140
N. Sh. Miryusupova	
Interaktiv kartografik resurslar va ularning ta'lim jarayonida qo'llanilishining didaktik, kognitiv hamda metodik asoslari	143
Olimova Aziza Abdullayevna	
Mentorlik tizimining tarixiy ildizlari va rivojlanish bosqichlari	147
Oxunova Dilnoza Qaxxorjonovna, Abdumannonova Durdonaxon Shuxratjon qizi	
Talabalarining psixologik holati va stress omillarining prokrastinatsiyaga ta'siri hamda mustaqil ta'lim faoliyatini qo'llab-quvvatlash usullari	150
Razakov Farxod Kuvondikovich, Rajabov Hikmat Toshevich	
Talabalarni stulda o'tirgan qiyofachi portreti ranglavhasini ishlashga o'rgatish metodikasi	154
Sadatov Chori Xolmuradovich	
Organik kimyo fanini o'qitishda teskari ta'lim va texnologiyalarning ahamiyati	158
Umrbekova Maftuna Ulug'bek qizi, Babanazarova Ayzada Omirbaevna, Abdulkakimova Gulziyba Ziyatdinovna	
Duduqlanishni bartaraf etishda kompleks metodlarini qo'llashning samaradorligi	162
Xasanova Barnoxon Abdusattor qizi	
Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik kompetentligini takomillashtirish	165
Xolbozorova Nasiba Xolbozar qizi	
Проектирование персонализированных образовательных сценариев в дошкольном образовании средствами генеративного искусственного интеллекта	168
Пак Диана Александровна	
Bo'lajak pedagoglarni tayyorlashda STEAM yondashuvining roli	170
Atenov Jandarbek Dayrabay o'g'li	
Innovatsion ta'lim muhitida talabalarining kasbiy muloqot kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik asoslari	173
Bo'ltakov Sanjarbek Xazratqul o'g'li	
Alohida ta'lim ehtiyojlari mavjud bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'lim tizimining ahamiyati	176
Mehmonova Nodiraxon Yusufxon qizi	

Duduqlanish nutq kamchiligini korrektsiyalashning maxsus va integratsiyalashgan texnologiyalarini rivojlantirish.....	180
Boxodirova Gulasalxon Ibrohimovna	
Эссе как инструмент формирования и диагностики компетенций в системе высшего образования .	184
Шейхмамбетов Сервер Рефикович	
Matallar va folklor hikoyalari: maktabgacha ta'lim tashkilotlarida interaktiv dars texnologiyalari.....	188
Azimova Nodira Hikmatovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarni rivojlantirish va ularni sportga yo'naltirishning pedagogik asoslari.....	191
Norboyev Komiljon Jurakulovich, Rustamova Kamola Xayrulla qizi	
Oliy ta'lim muassasalarida ijtimoiy-gumanitar fanlarning o'qitilishining ahamiyati.....	194
Burkhanova Sabo Tulanovna	
Oliy ta'lim muassasalarida O'zbekistonning eng yangi tarixini o'qitishning metodologik asoslari va muammolari	197
Norbutayeva Guzal Abdig'ofurovna	
Ta'lim tashkilotlarida sifadni boshqarish jarayonlarini tizimli rejalashtirishning nazariy va amaliy asoslari.....	200
Abdurashit Karimovich Avliyakov	
Tarbiya darslari samaradorligini oshirishda abdulla avloniy pedagogik hikmatlaridan foydalanishni metodik tashkil etish.....	204
Daliyeva Eliza Zokir qizi	
Badiiy-tarixiy meros asosida bo'lajak pedagoglarning refleksiv tafakkuri va kasbiy identifikatsiyasini rivojlantirish	207
Qodirova Mavluda Maxodir qizi	
Adabiyot darslarida lirik asarlarni vizual yondashuvlar asosida o'qitish usullari.....	210
Sobitova Mahmudaxon Shuxratbek qizi	
ESG tamoyillarini ta'lim tizimiga joriy etish orqali talabalarda ekologik, ijtimoiy va boshqaruv ko'nikmalarini shakllantirish	216
Tursunova Shahzoda Baxromovna	
Социально-психологические факторы нарушения психологического здоровья в семье	219
Гулру Тургунова	
O'zini tarbiyalash (self-development) g'oyasining Ibn Sino ta'limotidagi o'rni	229
Usmanova E'zoza Zokirjonovna	
Оценка динамики физиологических показателей волейболистов 12–16 лет в предсоревновательный и соревновательный периоды.....	234
Умматалиева Шерзода Шерали угли	
Individual sport turlarida sportchilarning natijadorlik kompetensiyasini motivatsion omillar asosida shakllantirish.....	239
Baratov Nasriddin Karshibayevich	
O'smirlarda internetdan ortiqcha foydalanishning psixologik oqibatlarini	243
Fayziyeva Nodira Sobirovna	
Transakt analiz: shaxslararo muloqotni tahlil qilishning nazariy va amaliy asoslari	247
Nilufar Sayfidinovna Sangirova	
Inklyuziv ta'lim jarayonini boshqarish mexanizmlarini rivojlantirish (umumiy o'rta ta'lim maktablari misolida)	252
Abdug'aniyev Abdurauf Abdumannonovich	
O'zbek milliy kurashining tarixiy rivojlanish bosqichlari va uning yoshlar tarbiyasidagi pedagogik ahamiyati.....	257
Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Almardanov Xasan Asqarovich	
Belbog'li kurashning shakllanishi va rivojlanish tarixi: jismoniy tarbiya tizimidagi o'rni va metodik imkoniyatlari	261
Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Norqizilov Muxammadbek Sherali o'gli	

Dzyudo kurashining tarixiy evolyutsiyasi va uning ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuv asosida qo'llanishi	265
<i>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Norqobilov Jamshid G'ulomovich</i>	
Dzyudo kurashining tarixiy evolyutsiyasi va uning ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuv asosida qo'llanishi	270
<i>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Nurullayev Fazliddin Murodulla o'gli</i>	
Raqamli muhitda shaxs xulq-atvori dinamikasi (bolalik va o'smirlilik misolida)	275
<i>Raimdjanov Mirkarim Tolibjon o'g'li</i>	
O'quvchilarning intellektual qobiliyatlarini oshirishning pedagogik va psixologik asoslari	278
<i>Suvanova Baxtigul Baxridinovna</i>	
Xalqaro tajriba asosida o'quvchilarda tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish mexanizmlari	283
<i>Azimov I. T., Mirzayeva N. I.</i>	
Boshlang'ich sinflarda ingliz tili o'qitishda didaktik vositalardan foydalanish	288
<i>Ziyaboyeva Sevara Saydullayevna</i>	
Yuqori malakali o'rta masofaga yuguruvchilarning jismoniy rivojlanish dinamikasi	292
<i>Nazarov Nuriddin Baxranovich</i>	
Maktab direktorining partisipativ boshqaruv faoliyatida qarorlar qabul qilish jarayonida ishtirokchilarning roli	297
<i>Jabborova Yulduzxon Hasan qizi</i>	
Tibbiyotda nizoli vaziyatlar va ularni bartaraf etish usullari	301
<i>Olimova Dono Shakirovna, Baxtiyorova Shahnoza Mansurbekovna</i>	
Ichki kasalliklarni tashxislashda klinik fikrlashning o'rni	304
<i>Tilavova Muqaddas, Hasanova Munisa, Mamatqulova Fayzo, Hakimova Xonbuvi Hakimovna</i>	
Транснациональные компании и проблема суверенитета национального государства	307
<i>Ф. Равшанов, Л. Сохибова</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda o'quv-biluv faoliyati motivatsiyasini rivojlantirishning pedagogik ahamiyati	311
<i>Muhammadiyeva Manzura Maratovna, Musulmonova Sabrina Akmal qizi</i>	
Texnologik ta'limda xorijiy tajriba	316
<i>Lochinbek Abdirasulov</i>	
Talabalarda ilmiy-tadqiqot ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslari	319
<i>Saffarova Mohidil Axmadovna, Mustafayeva Feruza Anvar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ona tili darslaridagi asosiy resurslari: "ona tili" darsligi, mashq daftari, o'qituvchi kitobi ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omili sifatida	324
<i>Soatova Hilola Shuhrat qizi</i>	
Harbiy vatanparvarlik tarbiyasi – zamonaviy jamiyat taraqqiyotining muhim omili sifatida	328
<i>R. D. Mustayev, H. F. Abduvositov</i>	
Русскоязычная литература Узбекистана современного периода: проблематика, поэтика и художественный анализ	332
<i>Чернова Татьяна Алексеевна</i>	
O'smirlar orasida tengdoshlar bosimi va uning psixologik ta'siri	335
<i>Toshpo'latova O'g'iloy Baxtiyor qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning maktabgacha yoshdagi bolalarda iste'mol madaniyatini shakllantirish jarayonida targeting yondashuvining pedagogik nazariy asoslari	339
<i>D. G. Umnov</i>	
Ona tili darslarini ikkinchi til tamoyillari asosida tashkil etish masalalari	344
<i>Maxkamova Guluzroxon Abdumutalibovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ishlarni pedagogik jihatlardan tashkil etishning nazariy va amaliy aspektlari	347
<i>Mahkamov Mahammadjon Dadajonovich</i>	
Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlar asosida dars jarayonini takomillashtirish metodikasi	351
<i>Muhammadjonova Durdonaxon Bahromjon qizi</i>	
Tarix darslarini modellashtirishda pedagogik metodlar tasnifi va ularning samaradorligi	354
<i>Ikrom Qodirov</i>	

Hadassah gospital maktabi modelining o'ziga xos xususiyatlari, pedagogik samaradorligi va uni O'zbekiston gospital maktablariga tatbiq etishning ahamiyati	357
<i>Abdullayev Aziz Habibullayevich, Ochilov Orazbek Qosim o'g'li, Alimova Dono Abbosxanovna</i>	
Davlat boshqaruvi tizimida korrupsiyaviy xavf-xatarlarni baholash va prognozlash metodologiyasi.....	361
<i>Amirxo'jayev Shukurjon Qurbonovich, Sotvoldiyev Akbarjon Umidjon o'g'li</i>	
Neyropedagogik yondashuv asosida o'quvchilarda pozitiv fikrlashni rivojlantirishning ilmiy-nazariy va amaliy asoslari	364
<i>Babakulova Dilnoza Ramazonovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda nutqiy nuqsonlarning oldini olish va o'quvchilarning talaffuz madaniyatini shakllantirish metodikasi.....	367
<i>Baxtiyorova Nastarin Baxriddinovna, Daminova Dilbar Melimurodovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilim olishga qiziqishini oshirishda gamifikatsiya elementlaridan foydalanishning nazariy-metodik asoslari.....	370
<i>G'aniyeva Gulxayyo Islom qizi, Raxmatova Shaxlo Mansurovna</i>	
Ingliz tili darslarida kitobxonlik ko'nikmalarining o'ziga xosligi	373
<i>Jo'raboieva Turg'unoy Ikromjon qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida lingvokognitiv kompetentlikni rivojlantirishning didaktik tizimi.....	377
<i>Kozimova Sadoqat</i>	
Umumta'lim maktablarida tabiiy fanlar (science)ni o'qitish orqali ekologik savodxonlikni shakllantirishning pedagogik asoslari	380
<i>Majitov Turg'unali Anvar o'g'li</i>	
Oilaviy munosabatlarda manipulyativ muloqot indikatsiyasi: psixologik tahlil va eksperimental natijalar.....	383
<i>Nishanova Zulfizar Yashin qizi</i>	
Bo'lajak mutaxassislarining kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishda raqamli ta'lim texnologiyalarining o'rni.....	386
<i>Nurulloev Firuz No'monjonovich</i>	
Talabalarining kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishning tarixiy-pedagogik asoslari (ma'rifatparvar mutafakkirlar merosi misolida).....	390
<i>Sabirov Kaxramon Bektursun o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi 5-6 yoshli bolalarda muammoli vaziyatlarni mustaqil yechish qobiliyatini shakllantirish metodikasini takomillashtirish.....	393
<i>Tillayeva Vasila O'ktam qizi</i>	
Kritik fikrlash kompetensiyasining pedagogik va didaktik mazmuni	398
<i>Tursunaliyev Shaxzod Sherali o'g'li</i>	
Kurashchi qizlarning texnik harakatlarini kinematik va kinetik modellashtirish	402
<i>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi</i>	
Oliy ta'limda ishga doir muloqot asoslari fanini o'qitish orqali talabalarining og'zaki fikrlash va nutq faoliyatini rivojlantirish	406
<i>Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna</i>	
Роль онлайн-платформ и образовательных сервисов в формировании ответственности студентов.....	409
<i>Гуламов Жасур Баходирович</i>	
Изучение изменений полярного переключения негативных и позитивных эмоций средового воздействия в процессе развития/реабилитации механизмов эмпатии	413
<i>Ягудин Дмитрий Рустамович</i>	

TIBBIYOTDA NIZOLI VAZIYATLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH USULLARI

Olimova Dono Shakirovna

Urganch davlat tibbiyot instituti,
"O'zbek tili va adabiyoti" kafedrası mudiri

Baxtiyorova Shahnoza Mansurbekovna

Urganch davlat tibbiyot instituti,
"Gigiyena" mutaxassisligi magistranti

Annotatsiya: Sog'liqni saqlash tizimida uchraydigan nizoli vaziyatlarning kelib chiqish sabablari, ularning oldini olish hamda bartaraf etish mexanizmlari tahlil etiladi. Shifokor va bemor o'rtasidagi munosabatlarda samarali muloqot, etik tamoyillar va huquqiy mexanizmlarning ahamiyati ilmiy asosda yoritiladi.

Kalit so'zlar: tibbiy nizolar, tibbiy etika, mediatsiya, sog'liqni saqlash tizimi, konfliktologiya.

Abstract: The causes of conflict situations in the healthcare system are analyzed, along with mechanisms for their prevention and resolution. The importance of effective communication, ethical principles, and legal mechanisms in the relationship between physicians and patients is highlighted.

Key words: medical conflicts, medical ethics, mediation, healthcare system, conflictology.

Аннотация: Анализируются причины возникновения конфликтных ситуаций в системе здравоохранения, а также механизмы их предупреждения и разрешения. Раскрывается значение эффективного общения, этических принципов и правовых механизмов во взаимоотношениях между врачом и пациентом.

Ключевые слова: медицинские конфликты, медицинская этика, медиация, система здравоохранения, конфликтология.

KIRISH

Sog'liqni saqlash tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar tibbiy xizmatlar sifatini oshirishga qaratilgan. Biroq, tibbiyot amaliyotida nizoli vaziyatlar yuzaga kelishi mumkin. Bunday holatlar ko'pincha shifokor va bemor o'rtasidagi noto'g'ri muloqot yoki kasbiy xatolar bilan bog'liq. Nizo, ziddiyat, qarama-qarshilik tabiatda va jamiyatda, shaxs ruhiyatida hamda shaxslararo munosabatlarda har doim mavjud. Faqat u turli sabablarga ko'ra ko'rinmasdan yashirin holatda bo'lishi mumkin. Mutafakkirlar "Taraqqiyot – aslida nizodan kelib chiqqan" degan fikrlarni ham bildirib o'tganlar. Balki, shundaydir. Inson har doim, har bir faoliyatida turli xildagi nizolarni, ziddiyatlarni, qarama-qarshiliklarni bartaraf etish orqali o'z maqsadiga erishadi. Ularni qanchalik tez va samarali hal qilsa, faoliyati shunchalik unumli bo'ladi va natijadan mamnunlik hissi ortadi ^[1].

Tibbiyot tizimida yuzaga keladigan nizoli vaziyatlar sog'liqni saqlash xizmatlari sifatiga, bemorlarning ishonchiga hamda tibbiyot xodimlarining kasbiy faoliyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli ushbu muammo ko'plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan keng o'rganilgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Avvalo, nizoning mohiyati ijtimoiy-psixologik kategoriya sifatida ko'rib chiqiladi. Tadqiqotchilar fikriga ko'ra, tibbiyotdagi nizolar ko'pincha "shifokor – bemor", "shifokor – shifokor" hamda "tibbiyot xodimi – bemor qarindoshlari" o'rtasida yuzaga keladi. Ushbu nizolar asosan noto'g'ri kommunikatsiya, tibbiy xizmat sifatidan qoniqmaslik, axborot yetishmasligi hamda emotsional zo'riqishlar bilan bog'liq.

Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti – World Health Organization ma'lumotlariga ko'ra, sog'liqni saqlash tizimida samarali kommunikatsiyaning yetishmasligi bemor xavfsizligiga jiddiy tahdid soluvchi asosiy omillardan biridir. Ayniqsa, shifokor va bemor o'rtasidagi ishonchli munosabatlarning yetishmasligi nizolarning kuchayishiga olib keladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda tizimli, kompleks va integrativ yondashuv asosida tibbiyot muassasalarida yuzaga keladigan nizoli vaziyatlar o'rganildi. Tadqiqot jarayonida sifat (qualitative) va miqdoriy (quantitative) metodlar uyg'unlashtirildi. Bunday yondashuv nizolarning nafaqat statistik ko'rsatkichlarini, balki ularning kelib chiqish sabablari, psixologik va ijtimoiy jihatlarini chuqur tahlil qilish imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot jarayonida tibbiyot muassasalarida yuzaga keladigan nizoli vaziyatlarning sabablari, ularning ko'lamini hamda ularni bartaraf etish usullari o'rganildi. Olingan ma'lumotlar tibbiyot xodimlari va bemorlar o'rtasida o'tkazilgan so'rovnomaga, intervyu hamda kuzatish natijalariga asoslanadi.

Nizoli vaziyatlarning kelib chiqish sabablari

So'rovnomaga natijalari tibbiyot muassasalarida nizolar ko'pincha bir nechta asosiy omillar bilan bog'liqligini ko'rsatdi. Tadqiqotda respondentlarning aksariyati nizolar quyidagi sabablar tufayli yuzaga kelishini ta'kidladi:

- shifokor va bemor o'rtasidagi kommunikatsiya yetishmasligi;
- tibbiy xizmat sifatidan qoniqmaslik;
- kutish vaqtining uzoqligi;
- bemor yoki uning qarindoshlarining hissiy holati;
- axborotning yetarli darajada tushuntirilmasligi.

Faoliyatning unumdorligi yuzaga kelgan qarama-qarshilik, ziddiyat va nizolarni qanchalik tez va qulay yo'llar bilan hal etilishiga bog'liq. Hayot nizolarga boy. Insonning jamiyatdagi yashash tarzini ziddiyatlarsiz tasavvur etib bo'lmaydi. Turli nizolar bilan umr davomida, har qanday yoshda, har qanday sharoitda to'qnash kelish mumkin. Nizolar uyda, maktabda, ko'chada, o'quvchilar orasida, ota-onalar va farzandlar o'rtasida, xodim va uning rahbariyati orasida, jamoa a'zolari o'rtasida yuzaga keladi. Nizolar, odatda, odamlar uzoq vaqt davomida birga bo'ladigan, o'zaro psixologik va ruhiy muloqotda bo'ladigan holatlarda ko'proq kuzatiladi. Tibbiyot xodimlari uchun konfliktologiya va kommunikativ ko'nikmalar bo'yicha malaka oshirish kurslarini tashkil etish nizolar sonini kamaytiradi ^[2].

1-jadval: Tibbiyotda nizoli vaziyatlarning turlari va sabablari[3]

№	Nizoli vaziyat turi	Asosiy sabablar	Amaliy misol
1.	Shifokor – bemor konflikti	Tushuntirish yetishmasligi, ishonchsizlik	Bemor davolanishdan norozi
2.	Shifokor – qarindosh konflikti	Noto'g'ri tushunish, hissiy bosim	Qarindoshlar davolashga qarshi chiqadi
3.	Tibbiy jamoa ichidagi konflikt	Vazifa noaniqligi, shaxsiy kelishmovchilik	Hamshira va shifokor tortishuvi
4.	Bemor – tizim konflikti	Navbat, tashkiliy muammolar	Uzoq kutish natijasida janjal
5.	Huquqiy konflikt	Tibbiy xatolik yoki noto'g'ri qaror	Sudga murojaat qilish holati

Tibbiyotda nizoli vaziyatlar turli shakllarda namoyon bo'ladi va ular asosan shifokor, bemor, bemor qarindoshlari hamda tibbiyot xodimlari o'rtasida yuzaga keladi. Eng ko'p uchraydigan nizolardan biri shifokor va bemor o'rtasidagi konflikt hisoblanadi. Bunday holat odatda bemorga kasallik haqida yetarli ma'lumot berilmaganda yoki shifokor bilan bemor o'rtasida ishonch yetishmaganda yuzaga keladi. Natijada bemor davolanish jarayonidan norozi bo'lib, e'tiroz bildiradi.

Shuningdek, shifokor va bemor qarindoshlari o'rtasida ham nizolar tez-tez uchrab turadi. Bu ko'pincha qarindoshlarning hissiy holatda bo'lishi va davolash jarayonini to'liq tushunmasligi bilan bog'liq. Ular shifokor tavsiyalariga shubha bilan qarashi yoki boshqa davolash usullarini talab qilishi mumkin.

Tibbiy jamoa ichidagi nizolar ham muhim o'rin tutadi. Bunday konfliktlar odatda vazifalar aniq taqsimlanmaganda yoki xodimlar o'rtasida shaxsiy kelishmovchiliklar mavjud bo'lganda yuzaga keladi. Natijada ish samaradorligi pasayadi va bu bemor parvarishiga ham salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Bundan tashqari, bemor va sog'liqni saqlash tizimi o'rtasida ham nizolar yuzaga keladi. Bu asosan tashkiliy muammolar, masalan, uzoq navbat kutish, xizmat ko'rsatishdagi kamchiliklar yoki byurokratik to'siqlar sababli kelib chiqadi. Bunday vaziyatlarda bemor asabiylashib, tibbiyot xodimlariga nisbatan salbiy munosabat bildirish ehtimoli ortadi. Eng jiddiy nizolardan biri huquqiy konfliktlar hisoblanadi. Bu holat tibbiy xatoliklar yoki noto'g'ri

qarorlar natijasida yuzaga kelib, bemor yoki uning yaqinlari tomonidan sudga murojaat qilinishiga sabab bo'lishi mumkin. Shuning uchun tibbiyot xodimlari har bir qarorni ehtiyotkorlik bilan qabul qilishi va barcha jarayonlarni to'g'ri hujjatlashtirishi zarur.

Shuningdek, tibbiyot muassasalari ichida nizoli vaziyatlarni bartaraf etish uchun maxsus treninglar va seminarlar o'tkazilishi kerak. Bu treninglar tibbiyot xodimlariga muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga, nizoli vaziyatlarni aniqlash va bartaraf etish strategiyalarini o'rganishga yordam beradi. Tibbiyot xodimlari o'zaro hamkorlikda ishlashni o'rganishlari va nizolarni hal etish uchun birgalikda harakat qilishlari zarur. Tibbiyotda nizoli vaziyatlarni bartaraf etish uchun yana bir muhim jihat – tibbiy hujjatlarni to'g'ri yuritishdir. Tibbiy hujjatlar bemorlar va shifokorlar o'rtasidagi muloqotni hujjatlashtiradi va nizoli vaziyatlarda muhim dalil sifatida xizmat qiladi. Tibbiy hujjatlarni to'g'ri va aniq yuritish nizolarni bartaraf etishda yordam beradi hamda shifokorlar tomonidan qabul qilingan qarorlarning asoslanganligini ko'rsatadi. Shuningdek, bemorlarni tibbiy muolajalar haqida to'g'ri ma'lumot bilan ta'minlash muhimdir. Bemorlar o'z sog'lig'iga oid qarorlarni qabul qilishda faol ishtirok etishlari zarur. Tibbiyot xodimlari bemorlarga ularning kasalliklari, davolash usullari va ehtimoliy natijalar haqida to'liq va aniq ma'lumot berishlari lozim. Bu bemorlarning o'z sog'lig'iga bo'lgan mas'uliyatini oshiradi va nizoli vaziyatlarni kamaytiradi ^[4].

Tibbiyotda nizoli vaziyatlarni bartaraf etish jarayonida tibbiyot muassasalari o'rtasida hamkorlik va tajriba almashish ham muhim ahamiyatga ega. Tibbiyot muassasalari o'zaro tajriba almashish va muvaffaqiyatli amaliyotlarni o'rganish orqali nizoli vaziyatlarni bartaraf etish bo'yicha samarali strategiyalarni ishlab chiqishlari mumkin. Bu nafaqat tibbiyot xodimlarining malakasini oshiradi, balki bemorlarga ko'rsatilayotgan xizmatlar sifatini ham yaxshilaydi. Nizoli vaziyatlarni bartaraf etish jarayonida bemorlarning huquqlari va manfaatlarini himoya qilish ham muhimdir. Bemorlar o'z sog'lig'i haqida qaror qabul qilishda erkin bo'lishlari kerak. Tibbiyot xodimlari bemorlarning huquqlarini hurmat qilishlari va ularning fikrlarini inobatga olishlari zarur. Bu bemorlarning ishonchini oshiradi va nizoli vaziyatlarni kamaytiradi ^[5].

Natijada, tibbiyotda nizoli vaziyatlar ko'plab omillar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Biroq, samarali muloqot, to'g'ri hujjat yuritish, bemorlarni xabardor qilish hamda tibbiyot muassasalari o'rtasida hamkorlik orqali bu nizolarni bartaraf etish mumkin. Tibbiyot sohasida nizoli vaziyatlarni bartaraf etish nafaqat bemorlarning sog'lig'ini yaxshilash, balki tibbiyot muassasalarining obro'sini oshirishda ham muhim ahamiyatga ega. Tibbiyot xodimlari va bemorlar o'rtasidagi ochiq va samimiy muloqot nizoli vaziyatlarni bartaraf etishda muhim rol o'ynaydi va sog'lom ijtimoiy muhitni shakllantiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, tibbiyot muassasalarida yuzaga keladigan nizoli vaziyatlar ko'p omilli va murakkab ijtimoiy-psixologik jarayon hisoblanadi. Nizolarning asosiy sabablari sifatida shifokor va bemor o'rtasidagi kommunikatsiya yetishmovchiligi, axborotning to'liq yetkazilmasligi, tibbiy xizmat sifatidan qoniqmaslik hamda emotsional zo'riqishlar aniqlanadi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, nizolarning aksariyati inson omili bilan bog'liq bo'lib, ayniqsa, muloqot madaniyati va kasbiy etikaning yetarli darajada shakllanmaganligi muhim rol o'ynaydi. Shu nuqtai nazardan, sog'liqni saqlash tizimida samarali kommunikatsiyani yo'lga qo'yish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Bu borada World Health Organization ham bemor xavfsizligini ta'minlashda muloqotning ahamiyatini alohida ta'kidlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. A. Qodirov, "Tibbiyotda muloqot va etik masalalar". – T.: "O'qituvchi" nashriyoti, 2021. – 150 b.
2. R. Tursunov, "Sog'liqni saqlash tizimidagi nizolarni bartaraf etish". – T.: "Fan" nashriyoti, 2020. – 180 b.
3. "Tibbiy etika va deontologiya". – Toshkent: O'quv adabiyotlari nashriyoti, 2020.
4. M. Xolov, "Bemor va shifokor o'rtasidagi muloqot: muammolar va yechimlar". – T.: "Meditsina" nashriyoti, 2022. – 220 b.
5. D. Abdullaeva, "Tibbiyotda etik va huquqiy masalalar". – T.: "Yoshlar" nashriyoti, 2019. – 175 b.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №3(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.